অধ্যায় ১৫ ঃ যুদ্ধ আৰু ইয়াৰ নৈতিক তাৎপর্য

অধ্যায় গাঁথনি

১৫.১ উদ্দেশ্য

১৫.২ পৰিচয়

১৫.৩ যুদ্ধৰ ধাৰণা

১৫.৪ যুদ্ধৰ বিপক্ষে থকা যুক্তি

১৫.৫ যুদ্ধৰ বিপক্ষে যুক্তি

১৫.৬ যুদ্ধক নৈতিকভাৱে বিচাৰ কৰিব পাৰিনে নোৱাৰি?

১৫.৭ সামৰণি

১৫.৮ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

১৫.৯ অধিক জানিবলৈ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১৫.১০ আৰ্হি প্রশ্ন

১৫.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- যুদ্ধ কি বুজিবলৈ সক্ষম হ'ব
- যুদ্ধৰ ন্যায়সঙ্গত বিশ্লেষণ কৰিব পাৰিব
- যুদ্ধৰ ঋণাত্মক প্রতিক্রিয়াক বিশ্লেষণ কৰিব পাৰিব
- যুদ্ধ নৈতিকভাৱে উচিত হয়নে নহয় তাক বিচাৰ কৰিব পাৰিব
- বিশ্লেষণাত্মক দর্শনত সমসাময়িক বিকাশৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব।

১৫.২ পৰিচয়

যুদ্ধ হৈছে প্রদেশসমূহ, সম্পত্তি, সংস্কৃতি বা অন্যান্য বিষয়ৰ ক্ষেত্রত মানুহৰ মাজত হোৱা এক আক্রমণাত্মক অৱস্থা। ই এক বৃহৎ বিনাশকার্যক অন্তর্ভুক্ত কৰে। এইটো অধ্যায়ত আমি যুদ্ধৰ ধাৰণা, যুদ্ধৰ ন্যায়সঙ্গত ভেঁটি, যুদ্ধৰ ঋণাত্মক প্রতিক্রিয়া আৰু যুদ্ধক নৈতিকভাৱে বিচাৰ কৰিব পৰা যায় নে নাযায় ইত্যাদি বিষয়ৰ আলোচনা কৰিম। যুদ্ধক কোনোপধ্যে স্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি আৰু নিশ্চিতভাৱে যুদ্ধক ত্যাগ কৰিব লাগে কাৰণ যুদ্ধই বহুত বিনাশ সাধন কৰে

আৰু যুদ্ধত জড়িত সকলোৰে বিস্তৰ ক্ষতি কৰে। কিন্তু কিছুমান ক্ষেত্রত যুদ্ধক আওকাণ কৰিব নোৱাৰি। দৰাচলতে কিছুমান বিষয়ত যুদ্ধৰ অবিহনে সামাজিক অন্যায়, ৰাজনৈতিক ত্যাগক অন্যান্য দলৰ দ্বাৰা শাসন কৰা তথা অন্যান্য ঋণাত্মক প্রভাৱ পৰা দেখা যায়। এই অধ্যায়ত আমি যুদ্ধৰ ন্যায়সঙ্গত বিচাৰ কিমানদূৰ সম্ভৱ আৰু যুদ্ধৰ ঋণাত্মক প্রভাৱৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম।

১৫.৩ যুদ্ধৰ ধাৰণা

যুদ্ধ হ'ল এক বিৰোধাত্মক অৱস্থা যি উৎপন্ন হয় দুজন বা বহু ব্যক্তিৰ মাজত নাইবা যুক্তি, ভূমি, সংস্কৃতি, ধর্ম বা অন্যান্য বিষয়ত দলসমূহৰ মাজত হোৱা অসন্তোষ্টিৰ কাৰণে। ই হ'ল হিংসাৰ এক চুড়ান্ত আকাৰ যি ধ্বংস আক্রমণ আৰু মৃত্যুৰ সংখ্যাক অন্তর্ভুক্ত কৰে। বহুতো যুদ্ধই নেতৃত্ব দিয়ে মৃত্যুক বিভিন্ন কৌশলসমূহ উপকৰণসমূহ আৰু আন্তঃগাঠনিৰ ধ্বংসক। ই হ'ল এটা লক্ষ্যত উপনীত হোৱাৰ এক উপায়, ভাল বা বেয়া উদ্দেশ্য পূৰণৰ বাবে ব্যৱহৃত এক অস্ত্র। মাজে সময়ে যুদ্ধৰ উদ্দেশ্যবোৰক কিছুমান ঘটনা যেনে কোনো ব্যক্তিৰ অধিকাৰ, সমতা, ন্যায় আৰু তেনেধৰণৰ অন্যান্য ঘটনা আদিৰ সার্থক পৰিনাম স্বৰূপে স্বীকাৰ কৰা হয়। কিন্তু ই অতি অনিষ্টকৰ কিয়নো যুদ্ধ বিস্তৰভাৱে ধ্বংসৰ লগত জড়িত। যুদ্ধ অৱস্থাত, ই প্রতিযোগিতা বা বিভিন্ন দলৰ বা মানুহৰ মাজত শত্রুতাক অর্ন্তনিহিত কৰে। যুদ্ধই এক অনাকাংক্ষিত পৰিস্থিতিৰ সৃষ্টি কৰে। বহু সময়ত যুদ্ধৰ প্রতিক্রিয়াই ইয়াৰ স্বাভাৱিক পৰিস্থিতিলৈ ঘূৰি যাওঁতে বহু সময় লয়।

তলত যুদ্ধৰ কিছুমান নিশ্চিত কাৰণ আলোচনা কৰা হ'ল —

যুদ্ধৰ মুখ্য কাৰণ হ'ল সম্পত্তি। অর্থনীতিৰ কাৰণেই দেশসমূহ বা মানুহৰ মাজত যুদ্ধই স্থান লাভ কৰে। প্রতিখন দেশেই বা প্রতিজন ব্যক্তিয়ে অর্থনৈতিকভাৱে সবল হ'বলৈ চেষ্টা কৰে। ই সংঘটিত হয় মূল্যবান বস্তু আৰু প্রাকৃতিক সমলৰ বাবে। প্রত্যেক দেশেই অন্যান্য দেশৰ সম্পত্তি অধিকাৰ কৰিবলৈ প্রয়াস কৰে।

সম্পত্তিৰ উপৰিও, প্রতিখন দেশেই তেওঁলোকৰ ভূমি বিস্তাৰৰ জৰিয়তে তেওঁলোকৰ শক্তি বঢ়াবলৈ চেষ্টা কৰে। গতিকে ভূমিৰ বাবেও যুদ্ধ সংঘটিত হয়। তেওঁলোকে তেওঁলোকৰ শাসনাধীত ক্ষেত্র বিস্তাৰ কৰিবলৈ বিচাৰে যি তেওঁলোকৰ মাজত সংঘর্ষৰ সৃষ্টি কৰে। তদুপৰি তেওঁলোকক জীয়াই থাকিবলৈ, খেতি কৰিবলৈ আৰু এনেধৰণৰ অন্যান্য উদ্দেশ্য পূৰণৰ বাবেও ভূমিৰ প্রয়োজন হয়।

ধর্মীয় বিশ্বাসৰ কাৰণেও যুদ্ধ হয়। বহুতো ব্যক্তিয়ে অন্যান্য ধর্মীয় বিশ্বাসীসকলৰ অনুভূতিক গুৰুত্ব নিদিয়াকৈ কেৱল নিজৰ ধর্মীয় নীতিসমূহৰ বিস্তাৰ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। তেওঁলোকে তেওঁলোকৰ নিজৰ ধর্মক শ্রেষ্ঠ *ন কৰিছিল আৰু অন্যান্য ধর্মক তেওঁলোকৰ ধর্ম

গ্রহণ কৰিবলৈ আৰু পালন কৰিবলৈ জোৰ দিছিল। ইয়ো ভয়ানক পৰিস্থিতিক নেতৃত্ব দিয়ে আৰু যুদ্ধ সংঘটিত হয়।

যুদ্ধৰ সকলোতকৈ সার্বজনীন কাৰণটো হ'ল প্রতিশোধ লোৱা। যেতিয়া কোনো ব্যক্তি বা ব্যক্তিবিশেষৰ দল বা এখন দেশৰ ক্ষেত্রত কিছু অনুচিত কার্য কৰা হয় তেতিয়া সেই ব্যক্তিজন বা দল বা জাতিটোৱে বা দেশখনে প্রতিশোধ লোৱাৰ চেষ্টা কৰে যিয়ে এক নিৰন্তৰ, কেতিয়াও শেষ নোহোৱা এক পৰিস্থিতিৰ সৃষ্টি কৰে।

পুনৰ কোনো এক ব্যক্তি বা এটা জাতিৰ মাজত আভ্যন্তৰীন অসহমতৰ বাবেও যুদ্ধ সংঘটিত হ'ব পাৰে। ই উৎপত্তি হয় যেতিয়া তেওঁলোকে তেওঁলোকৰ শাসকৰ লগত সন্তুষ্ট নহয়, যেতিয়া তেওঁলোক এক আছুতীয়া স্বাধীন জাতি বা দল গঠন কৰিবলৈ বিচাৰে।

১৫.৪ যুদ্ধৰ সপক্ষে যুক্তি

যিহেতু আমি যুদ্ধৰ ধাৰণাৰ সৈতে পৰিচয় হ'লো এতিয়া আমি যুদ্ধ ন্যায়সঙ্গত হয়নে নহয় তাক জানিম। আমি ইতিমধ্যে জানিসোঁ যুদ্ধই অধিক সংখ্যক ক্ষতি সাধন কৰে আৰু সাধাৰণ জীৱন ধ্বংস কৰে। যুদ্ধৰ পৰিণাম ভয়াবহ। ই লাভতকৈ বেছি ক্ষতিহে কৰে। কিন্তু তথাপিও কিছুমান ক্ষেত্রত যুদ্ধ ন্যায়সঙ্গত যিবোৰ তলত আলোচনা কৰা হ'ল —

- **বিকাশশীল আৰু অবিকশিত দেশক সমর্থন কৰিবলৈ ঃ** কিছু কিছু সময়ত বিকাশশীল দেশবোৰে তেওঁলোকৰ শক্তি আৰু স্থিতি প্রদর্শনৰ কাৰণে আৰু তেওঁলোকৰ শক্তি বিকাশৰ বাবে অবিকশিত দেশ আৰু বিকাশশীল দেশসমূহৰ লগত যুদ্ধ কৰে। ই দুয়োদেশৰ মাজত বহুসংখ্যক ধ্বংসক নেতৃত্ব দিয়ে। দুর্বল ক্ষেত্রত বিকাশশীল আৰু অবিকশিত দেশসমূহৰ ধ্বংসৰ পৰিমাণ অধিক। এইধৰণৰ ঘটনাৰ ক্ষেত্রত দুর্বলসকলক অবিকশিত আৰু বিকাশশীল দেশসমূহৰ যুদ্ধক সমর্থন কৰাটো যুক্তিসঙ্গত।
- **কোনো ব্যক্তিৰ ধর্মক সংৰক্ষণ কৰিবলৈ ঃ** বহুধৰণৰ ঘটনাৰ ক্ষেত্রত ধর্মীয় প্রভূত্ব পৰিলক্ষিত হয়। য'ত এটা ধর্মই আন এটা ধর্মক শাসন কৰে আৰু আন ধর্মতকৈ নিজৰ ধর্মক শ্রেষ্ঠ প্রতিপন্ন কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে। সেই ধৰণৰ ঘটনাৰ ক্ষেত্রত ব্যক্তিৰ নিজৰ ধর্মক সংৰক্ষণ কৰাৰ বাবে আৰু দেশৰ হিতৰ বাবে যুদ্ধ ন্যায় সঙ্গত।
- **সন্ত্রাসবাদ সমর্থনকাৰীসকলৰ বিৰোদ্ধে যুদ্ধ ঃ** বহুসময়ত এখন দেশৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধক ন্যায়সঙ্গত হিচাপে গ্রহণ কৰা হয় যিয়ে সন্ত্রাসবাদী দলক সংৰক্ষণ কৰে। এটা সন্ত্রাসবাদী আক্রমণ সমগ্র বিশ্বৰ বাবে হানিকাৰক, কিন্তু যদিহে এখন দেশে নিজৰ হিতৰ বাবে একোটা সন্ত্রাসবাদী দলক সংৰক্ষণ কৰে তেতিয়া সেই দেশখনৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ ন্যায়সঙ্গত।

- **ক্ষেত্র সংৰক্ষণৰ বাবে ঃ** নিজৰ প্রদেশ বা ক্ষেত্রখনক অন্যান্য দেশৰ কবলৰ পৰা সংৰক্ষণ কৰা কার্যকো চর্ত হিচাপে স্বীকাৰ কৰিব পৰা যায় য'ত যুদ্ধক ন্যায়সঙ্গত বুলি ক'ব পাৰি। সাধাৰণতে দেখা যায় যে দেশসমূহৰ মাজত যুদ্ধ সংঘটিত হয় তেতিয়া, যেতিয়া এখন দেশে আন এখন দেশক অধিকাৰ কৰিবলৈ বিচাৰে। গতিকে, নিজৰ দেশৰ অন্য দেশৰ কবলৰ পৰা সংৰক্ষণ কৰাৰ ক্ষেত্রত যুদ্ধ ন্যায়সঙ্গত।

১৫.৫ যুদ্ধৰ বিপক্ষে যুক্তি

যদিও যুদ্ধক কিছুপৰিমাণে সমর্থন কৰিব পৰা যায় কিন্তু ই সম্পূর্ণৰূপে গ্রহণযোগ্য নহয়। এতিয়া আমি যুদ্ধৰ পৰিণামবোৰ আলোচনা কৰিমহঁক —

- **জীৱনৰ ক্ষতি ঃ** যুদ্ধই বহুতো নিৰীহ মানুহৰ জীৱন ধ্বংস কৰে। মৌলিকভাৱে সৈনিকসকল যিয়ে তেওঁলোকৰ বিপৰীতপন্থীসকলৰ লগত যুদ্ধ কৰি তেওঁলোকৰ সংৰক্ষণৰ হকে নিজৰ জীৱনৰ আহুতি দিয়ে। তেওঁলোক তেওঁলোকৰ কর্তব্যৰ কাৰণে বাধ্য।

- **অর্থনৈতিক যুক্তি ঃ** যুদ্ধৰ কাৰণেই অর্থনৈতিক দুর্যোগৰ সৃষ্টি হয়। এখন দেশৰ সম্পূর্ণ অর্থনীতি যুদ্ধত বিনষ্ট হৈ যায়। এক বৃহৎ পৰিমাণৰ অর্থ সামগ্রী, সৈনিকৰ প্রশিক্ষণ, আন্তঃগাঁঠনি ইত্যাদিত খৰচ হৈ যায়। মূলধন শেষ হৈ যোৱা কার্যই অর্থনৈতিক ক্ষতিক ইংগিত কৰে যি ক্রমান্বয়ে মুদ্রাস্ফীতিৰ ফালে অগ্রসৰ হয়। প্রশাসনে সেই অর্থনৈতিক ক্ষতি পূৰাবৰ বাবে আনকি মৌলিক বস্তুবোৰৰো কৰ বৃদ্ধি কৰে। যুদ্ধৰ সময়ছোৱাত মানুহৰ অসংস্থাপনতাই কেতিয়াও তেওঁলোকৰ অর্থনৈতিক কার্যাৱলীক সেই একেই ঠাইতে পুনৰ আৰম্ভ কৰিবলৈ উদগনি নজনায় যি বৃহৎ অর্থনৈতিক ক্ষতিহে সূচায়।

- **আবেগিক দুর্বলতা ঃ** যুদ্ধৰ পিছৰ সময়ছোৱাত, সৈনিকসকলৰ পৰিয়ালবর্গ যি নিজৰ আত্মীয়ক হেৰুৱায়, তেওঁলোক আবেগিকভাৱে ভাগি পৰে। তেওঁলোকে স্বাভাৱিক স্থিতিলৈ পুনৰ গূৰি আহিবলৈ বহু সময়ৰ প্রয়োজন হয়। আচলতে, যিসকলে সৈনিক যুদ্ধত নিজৰ জীৱন হেৰুৱায় এক ভয়ংকৰ পৰিস্থিতি অতিক্রম কৰে, সেইসকলে পুনৰ নিজৰ স্বাভাৱিক অৱস্থালৈ ঘূৰি আহিবলৈ বহু সময় লাগে।

- **পৰিবেশমূলক বিনাশ ঃ** যুদ্ধৰ সময়ছোৱাত পৰিৱেশ বিস্তাৰভাৱে ক্ষতি হয়। ই বায়ু প্রদূষণ কৰে, জীৱিত বা জড় সকলোকে ধ্বংস কৰে, বৃহৎ পৰিমাণৰ বনাঞ্চল ধ্বংস, অনিয়ন্ত্রিত চিকাৰ, গঢ়াখহনীয়া আৰু মানুহৰ দ্বাৰা পানী আৰু মাটি প্রদূষিত কৰে যেতিয়া সহস্রাধিক মানুহে এক নতুন স্থানত বসবাস কৰিবলৈ লয়।

১৫.৬ যুদ্ধ নৈতিকভাৱে যুক্তিসঙ্গত হয়নে?

ওপৰৰ আলোচনাৰ পৰা এইটো স্পষ্ট হয় যে যুদ্ধক নৈতিকভাৱে অশুদ্ধ স্বীকাৰ কৰাতকৈ একো উপযুক্ত নাই কাৰণ যুদ্ধই বৃহৎ ধ্বংসহে সূচায়। প্রত্যেক দেশেই শান্তি অর্থনৈতিক সবলীকৰণ আৰু ৰাজনৈতিক ন্যায় বিচাৰে। কিন্তু এই ইচ্ছাবোৰ যুদ্ধৰ দ্বাৰা ধ্বংস প্রাপ্ত হয়। যুদ্ধই কেৱল আৰু কেৱলমাত্র ধ্বংসৰহে নেতৃত্ব দিয়ে। কোনো দেশেই ইয়াৰ নাগৰিকসকলক যুদ্ধ কৰিবলৈ উদগনি নজনায়। কিন্তু দেশবোৰে যুদ্ধ কৰিবলৈ বাধ্য হয় যেতিয়া তেওঁলোকৰ বিচাৰধাৰাৰ মিল নাথাকে। তেওঁলোকে যুদ্ধ বিচৰাৰ বহুতো কাৰণ আছে, যেনে - প্রদেশসমূহৰ ওপৰত ৰাজনৈতিক নিয়ন্ত্রণ, অর্থনৈতিক শক্তিৰ বিস্তাৰকৰণ আৰু সেইধৰণৰ অন্যান্য কাৰণত। এইক্ষেত্রত ক'ব পাৰি যে যুদ্ধ সকলো ক্ষেত্রতে যেনে সামাজিক ন্যায়, সমতা, কোনো ব্যক্তিৰ নিজৰ দেশৰ সংৰক্ষণ আদিত যুদ্ধ যুক্তিসঙ্গত। কিন্তু যুদ্ধৰ মূল্য আছে বুলি কোনো ক্ষেত্রতে যুদ্ধক যুক্তিসংগত বুলি ক'ব নোৱাৰি। যুদ্ধ সম্পূর্ণৰূপে অর্থনৈতিক কিয়নো ই ধ্বংসৰ বাহিৰে একোৰেই সৃষ্টি নকৰে। সেইকাৰণে যুদ্ধক নৈতিকভাৱে যুক্তিসঙ্গত বা ন্যায়সঙ্গত বুলি উপেক্ষা কৰাটোহে অধিক উচিত।

১৫.৭ সামৰণি

এই অধ্যায়টোৰ সামৰণিত আমি ক'ব পাৰো যে কিছুমান পৰিস্থিতিত যুদ্ধ যুক্তিসঙ্গত আৰু যুদ্ধৰ বহুতো ঋণাত্মক পৰিণতিও আছে। ই সদায় ধ্বংসকে সূচায়। ই মানুহৰ অর্থনীতি আৰু পৰিবেশৰো বিস্তৰ ক্ষতি সাধন কৰে। ই সর্বসাধাৰণৰ মাজতো ভয়ৰ সঞ্চাৰ কৰে। ফলাফলে তেওঁলোকক নিজৰ পূর্বৰ পৰিস্থিতিলৈ ঘূৰি যাবলৈ বহু সময়ৰ প্রয়োজনীয়তা নির্ধাৰণ কৰে। মাজে সময়ে, যুদ্ধৰ প্রভাৱৰ পৰা সম্পূর্ণৰূপে উদ্ধাৰ পাব নোৱাৰি। গতিকে, আমি নিশ্চিতভাৱে যুদ্ধৰ পৰা আঁতৰি থাকিব লাগে, কিন্তু আমি ইয়াকো আলোচনা কৰিছো যে কিছুমান ক্ষেত্রত যুদ্ধক আওকাণ কৰিব নোৱাৰি। সেই বোৰ হ'ল অন্য দলৰ দ্বাৰা ধার্মিক প্রভাৱ অন্যান্য ব্যক্তিবিশেষৰদ্বাৰা ৰাজনৈতিক নিয়ন্ত্রণ, সামাজিক অন্যায় আৰু সেইধৰণৰ অন্যান্য পৰিস্থিতি। গতিকে আমি যুদ্ধৰ কাৰণবোৰৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিব লাগে। নিশ্চিতভাৱে যুদ্ধ সংঘটিত হোৱাৰ মূল কাৰণ কি আমি তাক লক্ষ্য কৰিব লাগে। যদিহে কাৰণটো যুক্তিসঙ্গত হয় তেতিয়া সেইধৰণৰ ঘটনাৰ ক্ষেত্রটো যুদ্ধৰ যুক্তিযুক্ততা বিচাৰ কৰিব পাৰি। কিন্তু কোনো ঘটনাৰ ক্ষেত্রতে যুদ্ধৰ নৈতিক মূল্য আছে বুলি ক'ব নোৱাৰি। যুদ্ধক কোনোপধ্যে নৈতিকভাৱে ন্যায়সঙ্গত বুলি ক'ব পৰা নাযায়।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন ১ ঃ যুদ্ধ কি?

.....

.....

প্রশ্ন ২ ঃ যুদ্ধৰ কাৰণবোৰ কি কি?

.....

.....

প্রশ্ন ৩ ঃ যুদ্ধ সম্পূর্ণৰূপে ন্যায়সঙ্গত হয়নে?

.....

.....

প্রশ্ন ৪ঃ যুদ্ধৰ নৈতিকভাৱে ন্যায়সঙ্গত হয়নে নহয়?

.....

.....

১৫.৮ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- যুদ্ধ হৈছে এটা সংঘর্ষৰ অৱস্থা যি উৎপন্ন হয় দুজন বা বহু ব্যক্তিৰ মাজত নাইবা যুক্তি, ভূমি সংস্কৃতি, ধর্ম বা অন্যান্য বিষয়ত দলসমূহৰ মাজত হোৱা অসন্তুষ্টিৰ কাৰণে।
- যুদ্ধ হ'ল কোনো লক্ষ্যত উপনীত হোৱাৰ এক উপায়, ভাল বা বেয়া উদ্দেশ্য পূৰণৰ বাবে ব্যৱহৃত হোৱা এক অস্ত্র।
- যুদ্ধ সংঘটিত হোৱাৰ কাৰণবোৰ হ'ল এটা দল বা এটা জাতিৰ মাজত থকা সম্পত্তি, ভূমিৰ বিস্তাৰ, ধর্মীয় বিশ্বাস, প্রতিশোধ বা আন্তৰিক অসন্তুষ্টি।
- অন্যান্য বহুতো কাৰণত যেনে — নিজৰ ৰাজ্যখনক সংৰক্ষণৰ ক্ষেত্রত নিজৰ ধর্মক অন্য ধর্মৰদ্বাৰা বশ্যতা বা প্রভাৱ বিস্তাৰৰ পৰা ৰক্ষা কৰাৰ ক্ষেত্রত, যিবোৰ দেশে সন্ত্রাসবাদীসকলক আশ্রয় দিয়ে তথা অবিকশিত আৰু বিকাশশীল দেশবোৰক

তেওঁলোকৰ বিকশিত দেশৰ লগত হোৱা যুদ্ধৰ সময়ত সমর্থন কৰে সেইবোৰ দেশৰ বিৰুদ্ধে যুঁজ দিয়াৰ ক্ষেত্রত যুদ্ধক ন্যায়সঙ্গত বুলি ক'ব পাৰি।

- যুদ্ধ সম্পূর্ণৰূপে গ্রহণযোগ্য নহয় কাৰণ যুদ্ধই জীৱন সম্পত্তি, অর্থনীতি আৰেগিক ক্ষতি পৰিৱেশৰ ধ্বংসকহে সূচায়।
- প্রতিখন দেশেই শান্তি, অর্থনৈতিক সবলতা, সামাজিক ন্যায়, সমতা আৰু ৰাজনৈতিক ন্যায় কামনা কৰে।
- যুদ্ধই বৃহত্তৰ ধ্বংসৰ সূচনা কৰে।
- যদিও কিছু কিছু ক্ষেত্রত যুদ্ধক স্বীকাৰ কৰা হয় তথাপিও কিন্তু যুদ্ধক কোনোপধ্যে কেতিয়াও নৈতিকভাৱে উচিত বুলি গ্রহণ কৰা নহয়।

১৫.৯ অধিক জানিবলৈ

1. Ghai, K.K. International Relations, Kalyani Publishers.

2. Ghose Peu, International Relations, PHI Publishing.

3. Khanna V.N. International Relations. Vikash Publishing House.

১৫.১০ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ যুদ্ধ হৈছে সংঘর্ষৰ এনে এটা অৱস্থা যি উৎপন্ন হয় দুজন বা ততোধিক ব্যক্তি নাইবা দলৰ মাজত যুক্তি, ভূমি, সংস্কৃতি ,ধর্ম বা অন্যান্য বিষয়ৰ বাবে হোৱা অসন্তুষ্টি।

২ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ যুদ্ধৰ কাৰণবোৰ হ'ল — সম্পত্তি, ভূমি বিস্তাৰ, ধর্মীয় বিশ্বাস প্রতিশোধ বা বিভিন্ন দল বা দেশৰ মাজত থকা আন্তৰিক অসন্তুষ্টি।

৩ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ নহয়।

৪ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ নহয়।

১৫.১১ আৰ্হি প্রশ্ন

(ক) অতি চমু প্রশ্ন

প্রশ্ন ১ ঃ যুদ্ধ কি?

প্রশ্ন ২ ঃ যুদ্ধ সৃষ্টি হোৱাৰ প্রধান কাৰণটো কি?

প্রশ্ন ৩ ঃ যুদ্ধ ন্যায়সঙ্গত হয়নে?

প্রশ্ন ৪ ঃ যুদ্ধৰ ঋণাত্মক পৰিমাণসমূহ কি কি?

(খ) চমু প্রশ্ন (প্রায় ১৫০ শব্দৰ ভিতৰত প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ দিয়ক)

প্রশ্ন ১ ঃ যুদ্ধৰ ধাৰণাটো বর্ণনা কৰক।

প্রশ্ন ২ ঃ যুদ্ধ উৎপত্তি হোৱাৰ কাৰণবোৰ কি কি? চমুকৈ বর্ণনা কৰক।

প্রশ্ন ৩ ঃ কি কি অৱস্থাত যুদ্ধক ন্যায়সঙ্গত বুলি ক'ব পাৰি চমুকৈ আলোচনা কৰক।

(গ) দীঘল প্রশ্ন (প্রায় ৩০০-৫০০ শব্দৰ ভিতৰত প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ দিয়ক)

প্রশ্ন ১ ঃ যুদ্ধৰ নৈতিকভাৱে যুক্তিসঙ্গত হয়নে?

প্রশ্ন ২ ঃ যুদ্ধৰ যুক্তিযুক্ততাৰ বিশ্লেষণ কৰক।

প্রশ্ন ৩ ঃ "যুদ্ধই বৃহৎ ধ্বংসৰ সূচনা কৰে।" আলোচনা কৰক।

** ***** * *

প্রসঙ্গ পুথি

ইংৰাজী গ্ৰন্থ ঃ

1. Rachels, J (ed) Moral Problems.
2. Edited by Singer, Peter- Applied Philosophy
3. Edited by Singer, Peter- Applied Ethics
4. Singer, Peter- Practical Ethics
5. John, H. Piet and Ayodhya Prasad- An Introduction to Applied Ethics
6. Honderich T, (1995), Oxford Companion to Philosophy, Oxford University Press.
7. Jamieson, Dale. (2009) *Ethics and Environment*. Cambridge: Cambridge University Press,
8. Rolston Holmes, (1989) *Environmental Ethics*. Temple University Press,
9. Patrick Hayden. (2001) *Philosophy of Human Right, Readings in Context*. Paragaon House Publishers.
10. Internal Encyclopedia of Philosophy- Human Rights.